

Preekschets over Lukas 19:1-10. Kees van Dusseldorp ***Ontdekzondag 18 maart 2012: Laat je zien!***

Kees van Dusseldorp

predikant GKV Capelle aan den IJssel-Zuid/West

geschreven voor de 'Kijk, zie, ontdek-zondag' van vereniging Dit Koningskind

gepubliceerd op: <http://www.ditkoningskind.nl/pages/view/149/ontdekzondag-2012>

Thema:

Het thema is: Laat je zien! Voor verbondenheid is contact nodig. Dat komt altijd van twee kanten. Wanneer geen echte ontmoeting ontstaat, bepalen onbekendheid en schroom de relatie. Eenzaamheid en isolement zijn daarvan het gevolg. Mensen met een beperking worden hiervan vaak als eerste het slachtoffer. Dat komt omdat een beperking meestal extra belemmerend werkt op echt contact. Ook dat ontstaat aan beide kanten.

Als je een duidelijke beperking hebt, schaam je je misschien ervoor en wil je vooral niet 'apart' behandeld worden. Of je beperking zelf maakt communicatie of bezoek moeilijk, omdat je moeilijk kunt praten of niet goed bent in het leggen van contacten. Je hebt tijd nodig om de ander te leren kennen en te vertrouwen. Zo even een praatje op straat werkt niet. Ook is je leven en je interesses zó anders door je beperking, dat je weinig gemeenschappelijk hebt met een ander. Dan droogt de communicatie op en voel je je alleen.

Als je zo'n duidelijke lichamelijke of verstandelijke beperking niet hebt, weet je misschien niet goed hoe je contact moet maken. Je vindt de handicap van de ander best confronterend voor jezelf. Je aarzelt: moet je ernaar informeren, of vindt de ander dat juist vervelend? Je hebt geen idee hoe de ander zijn of haar leven beleeft. Je denkt dat het wel een heel ander leven zal zijn dan dat van jou. Daardoor beperk je het contact tot vriendelijk groeten en stuur je af en toe een kaartje. Maar een echte ontmoeting wordt het niet. En eigenlijk vind je dat ook wel jammer.

Als je goed nadenkt, is het te simpel om de mensen te verdelen in een groep met en een groep zonder beperkingen. Ieder mens heeft beperkingen én mogelijkheden. Ieder mens heeft zijn of haar eigen leven en belevingswereld. Voor een echte ontmoeting moet je moeite doen, vooral als de verschillen groot zijn en de beperkingen duidelijk zichtbaar. Voor een ontmoeting is het eerste dat je allebei jezelf laat zien. Dat je open bent over jezelf, iets wilt vertellen over je mogelijkheden en je beperkingen. Als je dat zelf niet kunt, kan een ander je daarbij helpen. Behalve dat je jezelf laat zien, is het ook belangrijk dat je echt probeert de ander te zien. Dat doe je door de ander op te zoeken en met echte interesse te informeren naar de buitenkant en de binnenkant van iemands leven.

Zacheüs:

In het verhaal van Zacheüs ontdekken we hoe een echte ontmoeting tot stand komt en het leven verandert. En we ontdekken hoe Jezus daarin menselijke patronen doorbreekt en de liefde van God doorgang geeft. In dit verhaal speelt het 'zien' van elkaar een bijzondere rol. Zacheüs wilde Jezus zien en daar had hij veel voor over. Maar de mensen wilden hem niet zien, niet alleen vanwege zijn kleine postuur, maar vooral ook vanwege zijn werk als tollenaar. Er was geen echt contact. Zacheüs moet zich eenzaam gevoeld hebben, ook al verstopte hij dat voor de mensen. Maar Jezus keek hem aan, noemde zijn naam en wilde hem persoonlijk spreken. Die echte ontmoeting met Jezus Christus veranderde zijn leven. En hij liet nu iets heel anders van zichzelf zien aan de mensen.

Zacheüs wilde Jezus zien en Jezus wilde Zacheüs zien. Door de liefde en de aanspraak van Jezus liet Zacheüs zichzelf ook echt zien. Daarmee doorbrak Jezus de cirkel van een-

zaamheid, onzekerheid en onrecht die mensen belemmert om echt samen te leven. Jezus herstelt het contact tussen de mensen en laat daarin Gods genade zien.

In het spoor van Jezus kan ik iemand anders uitnodigen om zich te laten zien. Maar in het spoor van dit verhaal weet ik mijzelf als eerste uitgenodigd en aansproken door Jezus Christus om mijzelf te laten zien. Ook in mijn slechtheid en beperkingen. Om vervolgens door in Christus ook iets anders te laten zien van mezelf: wat Gods genade in mijn leven voor kracht heeft. Dat maakt echte ontmoetingen tussen mensen mogelijk, omdat ze in het licht van Christus staan.

Bijbeltekst Lukas 19:1-10:

vs. 1: De setting van dit verhaal: Jezus is bezig met de laatste opmars naar Jeruzalem. Jericho is de poort, het begin van de laatste etappe. Eerst worden blinden ziende: want Jezus wil dat mensen zien welke weg hij zal gaan richting het kruis. Iets eerder terug ligt de ontmoeting met de rijke man, tegen wie Jezus zegt dat rijkdom een belemmering is voor het ingaan in het Koninkrijk. Na de bekering van Zacheüs volgt de gelijkenis van de koning en de talenten, waarbij Jezus waarschuwt voor het laatste oordeel. Hiertussen ligt het verhaal van Zacheüs. Zou de functie van zijn bekering in het evangelie kunnen zijn, dat Jezus aan de menigte nog eenmaal goed duidelijk wil maken wat zijn programma is? Zijn uitspraak in vs.10 is een herhaling van zijn uitspraak aan het begin van zijn publieke optreden in Luk.5:24. Jezus zoekt een zondaar om zijn missie nog eenmaal te demonstreren en vindt die zondaar in de persoon van de rijke (!) Zacheüs.

vs. 2-4. In een paar streken ontstaat een beeld van Zacheüs. Is de sociale positie van de tollenaar vergelijkbaar met NSB-er in de Tweede Wereldoorlog? Een tollenaar hief belasting over in- en uitvoer. Jericho was een strategische plaats op de hoofdroute naar Jeruzalem. Hoewel een tollenaar meestal zelf een jood was, werd hij geminacht door zijn volk, vanwege zijn dienstbaarheid aan de Romeinse overheid. Je kunt je voorstellen dat iemand die geminacht wordt, zijn macht uitbuit door zichzelf te verrijken. Hij heeft immers niets meer te verliezen. Het is denkbaar dat Zacheüs vanwege zijn kleinheid al eerder door de mensen (klasgenoten?) werd bespot en weggezet. Dat zou kunnen verklaren waarom hij 'wraak' nam door tollenaar te worden. Behalve veracht werd hij nu ook gevreesd en was hij rijk, maar eenzaam. De inzet van Zacheüs om Jezus te zien is heel sterk. Wat heeft hem gemotiveerd om daarvoor zelfs in een boom te klimmen? Dat is meer dan nieuwsgierigheid. Is het een vermoeden dat Jezus hem een beter leven kan bieden? Is het een verlangen naar de woorden van genade en liefde die Jezus spreekt? Is het omdat hij het verhaal heeft gehoord wat Jezus bij collega-tollenaar Levi (Luk.5:27-32) heeft gedaan?

vs. 5-6. Het is niet duidelijk of de vijgenboom voor Zacheüs in de eerste plaats bedoeld is als verstoppplaats. Overigens leent een vijgenboom zich daar wel goed voor, vanwege de grote bladeren. In elk geval is het voor Zacheüs een waarnemerspost, waarbij hij niet gericht is op het maken van contact met Jezus. Opvallend is wel wat Jezus doet. Hij kijkt bewust omhoog. Hij blijkt hem bij name te kennen. Hij doorziet hem. Merkwaardig is de uitspraak van Jezus: 'Vandaag "moet" ik in jouw huis verblijven.' Er is sprake van een goddelijk en messiaans moeten. Ook het "vandaag" heeft een diepere betekenis. Alles wijst op Gods heilsplan: in Zacheüs zal iets van Gods Rijk doorbreken, wat een zichtbaar getuigenis is voor alle mensen die met Jezus meetrekken. Zacheüs reageert met vreugde. Wat maakt hem nu ten diepste o blij? Het zal zijn omdat zijn wens om Jezus te zien nog veel persoonlijker in vervulling gaat dan hij heeft durven dromen. Het zal ook zijn, omdat Jezus zijn naam noemt met zoveel liefde en gezag, dat Zacheüs zich gezien en geroepen weet. Het zal zijn omdat Jezus de door mensen getrokken cirkels doorbreekt. En het zal zijn, omdat Jezus zich solidair toont met Zacheüs en

voor de verachting van Zacheüs niet wegloopt. Blijdschap en verwondering zijn hier kenmerken van waar geloof.

vs. 7-8. De reactie op Jezus' actie is nogal verschillend, zoals altijd. Opvallend is het moppen van de mensen. Hun bezwaar is de zondigheid van Zacheüs. Dat geeft iets aan over hoe gemakkelijk mensen elkaar in een hok stoppen en vervolgens de deur dichtgooien. Mensen staan niet open voor een ander en accepteren zelfs niet dat Jezus iets doet wat tegen hun sociaal gewenste gedrag ingaat. Opvallend messiaans moment: de verachting voor Zacheüs keert zich tegen Jezus. Hij neemt ook dat op zich, tot redding van Zacheüs..

Zacheus moet wel heel rijk zijn geweest: de helft weggeven en vervolgens viervoudig vergoeden. Wie van tevoren had bedacht dat deze tollenaar een rendement van 400% zou geven, zou zijn geld graag hebben gegeven! De link met Luk.18:22-23 is hier heel sterk. Zacheüs gaat staan en doet een plechtige gelofte en uitspraak. Het is de vreugde van Zacheüs die hij omzet in daden van barmhartigheid en rechtvaardigheid. Zijn blijdschap in Jezus maakt hem heel diaconaal. Zoals een blinde bedelaar leert zien, zo leert een rijke zondaar geven. Spontaan en vrijwillig. Zoveel kracht heeft de liefde van Jezus. Let erop dat hier nergens iets over vergeving of rechtvaardiging wordt gezegd. Kennelijk is de aanwezigheid van Jezus in het huis van Zacheüs al voldoende om Zacheüs te veranderen. Zijn toezegging maakt duidelijk dat hij echt los is van bezit en macht. Daarom kan Jezus ook concluderen dat 'dit huis redding ten deel is gevallen'.

vs. 9-10. Hier zit kennelijk de les. Zacheüs is zeker niet de enige, tegen wie Jezus dit zegt. Heel Israël moet dit horen op dit moment in Jericho. Jezus maakt zijn programma zichtbaar. Zacheüs illustreert het reisdoel van Jezus. Jezus is gekomen (en daarom ook op weg naar Jeruzalem) om te zoeken en te redden wat verloren was. Let op: dit is zijn missie. Het gaat er niet om dat hij *ook* het verlorene zoekt, maar dat hij *juist* het verlorene zoekt. Zo richt hij zich over het hoofd van Zacheüs heen tot heel Israël: Wie mijn Koninkrijk wil binnengaan, zal zichzelf moeten erkennen als verlorene. Wie in het oordeel gered wil worden, die zal zich door de Mensenzoon moeten laten vinden. Wie Jezus wil volgen, die zal zijn geloof ook praktisch moeten maken door zijn mogelijkheden vruchtbaar te maken. Uit verwondering over de genade van God in Jezus Christus.

Liturgische suggesties:

Schriftlezing:

Luk.5:17-26: Leven met een beperking, liefde voor elkaar en genade van Jezus Christus.

Luk.5:27-32: Jezus is gekomen om het zondaars een nieuw leven te geven.

Ef.4:7-16: Ieder heeft genade ontvangen, samen groeien we.

Jak.2:14-26: Levend geloof laat zich zien in daden.

Zacheüs-verhaal vertellen met platen van de kijkbijbel.

Liederen:

Ps.32:1,5 Blijdschap na vergeving.

Ps.66:5,7 Dankbaarheid blijkt in offer van je leven.

Ps.119:61,62,63 Dank voor Gods goedheid geeft nieuwe moed.

Ps.119:64,65,66 Bereidheid en bede om Gods weg te volgen.

Ps.133 In vrede samenleven.

Ps.139:1,2 God ziet ons altijd en overal.

Ps.146 Mensen met beperkingen hebben God als helper.

Gz.45 *Laat de kind'ren tot Mij komen*
Gz.55 *Er is geen plaats. Bij Luk.19.*
Gz.132 *Dank u voor deze nieuwe morgen.*
Gz.145 *Heer, onze God, hoe heerlijk is uw naam*
Gz.148 *Zie de zon, zie de maan*
Gz.176b *Berijming 10 geboden* (goed te zingen op melodie Ld.301).

Ld.20 *Laat ons nu vrolijk zingen. zie Ps.146.*
Ld.21 *Alles wat adem heeft love de Here. zie Ps.146.*
Ld.70 *De laatsten worden de eersten.*
Ld.95 *Nu bidden wij met ootmoed.*
Ld.320 *Zingt een nieuw lied.*
Ld.328 *Here Jezus om uw woord zijn wij hier bijeengekomen.*

Collecte:

Doel dat samenhangt met thema: organisaties en instellingen ter ondersteuning en verzorging van mensen met beperkingen, zoals bv Dit Koningskind, Sprank, LPB, De Wegwijzer.